

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 Oslo

Dato
16.01.2025

Høringssvar – Endringer i helsetilsynsloven mv. og opphevelse av lov om Statens undersøkelseskommissjon

Mental Helse er Norges største bruker- og medlemsorganisasjon innen psykisk helse. Med over 11.000 medlemmer fordelt over hele landet bidrar vi til å skape gode møteplasser og drifter relevante tjenester og prosjekter som bidrar til bedre psykisk helse. Våre 350 brukerrepresentanter bidrar til høy brukermedvirkning i helsetjenestene. Våre lokallag drifter over 150 møteplasser over hele landet.

1. Bevaringen av UKOM uavhengighet og legitimitet

Mental Helse er uenig i regjeringens forslag om å avvikle Statens undersøkelseskommissjon for helse- og omsorgstjenesten (UKOM) og slå sammen dens funksjoner med Statens helsetilsyn. UKOM har opparbeidet en sterk tillit i befolkningen, inkludert blant pasienter, brukere og pårørende. Denne tilliten er bygget på det solide faglige fokuset og den uavhengigheten UKOM har vist i sine rapporter. Dette har vært spesielt viktig i de mest alvorlige og betente sakene, hvor ulike instanser risikerer å bli tillagt offentlig skyld, og hvor medier kan bidra til stigmatiserende narrativ om personer med alvorlige psykiske lidelser. Da er det essensielt at instansen som undersøker og evaluerer saken har unison tillit, ikke er en part i saken og ikke er den samme instansen som leverer sanksjoner. En slik alvorlig og vanskelig sak var Kongsberghendelsen.

Den nå dementerte [Kripos-rapporten fra 2022 illustrerer hvor galt det kan gå når faglig uavhengighet og vilje til å se helhetsbildet ikke er i fokus.](#)

Den tilliten UKOM har opparbeidet hos Mental Helse og våre medlemmer vil ikke automatisk overføres til Statens helsetilsyn. Som UKOM selv har påpekt, har prinsippene om uavhengighet, sanksjonsfrihet og streng taushetsplikt vært fundamentet for deres arbeid. Hvis disse prinsippene svekkes, risikerer vi at vesentlig informasjon om alvorlige hendelser aldri kommer frem. Dette vil kunne føre til en svekkelse både av kvaliteten på tjenestene og av samfunnsvernet.

2. Konsekvensene av svekket systemperspektiv

Mental Helse deler UKOMs bekymring over at sammenslåingen kan føre til en innsnevring av perspektivet på alvorlige hendelser, der analysene begrenses til helsepersonell og virksomheter, og ikke inkluderer systemnivået. Å undersøke årsaksfaktorer på alle nivåer, inkludert lovgivende myndigheter, er avgjørende for å forstå og forbedre helsesystemet.

3. Internasjonale erfaringer og læring

Norge har vært et foregangsland ved etableringen av UKOM, som har inspirert lignende initiativer i andre land. Det virker derfor inkonsekvent og bakstrevsk å avvike en kommisjon som har vunnet internasjonal anerkjennelse. Å gjøre dette uten en grundig evaluering av UKOMs arbeid fremstår som uansvarlig og svekker tilliten til regjeringens håndtering av nasjonal pasientsikkerhet.

4. Pasient-, bruker- og pårørendestemmen

Vi ser også med bekymring på at pasienter, brukere og pårørende i den foreslåtte meldeordningen kun vil ha rett til å anmode om tilsynsmessig oppfølging, og at deres innspill ikke inkluderes i et nasjonalt register. Dette er en svekkelse av pasienters rettigheter og av den helhetlige oversikten over pasientsikkerhetsbekymringer. Ved at UKOM mister sin uavhengighet mister brukere og pårørende en stemme vi i dag føler at vi har.

5. Anbefalinger

Bevar UKOM som en uavhengig og sanksjonsfri undersøkelseskommisjon: UKOMs legitimitet og tillit blant pasienter, brukere og helsepersonell gjør det til en uerstattelig aktør i arbeidet med pasientsikkerhet.

Gjennomfør en grundig evaluering før endringer: Mental Helse støtter UKOMs oppfordring om en evaluering av deres arbeid før det tas beslutninger om opphevelse av loven.

Mental Helse ber Regjeringen om å avslå forslagene og beholde UKOM som en uavhengig og sanksjonsfri aktør.

Med vennlig hilsen

Ole-Marius Minde Johnsen /s/
Landsleder

Linda Berg-Heggelund /s/
Generalsekretær